

ВОЛОНТЕРСТВО ЯК ФОРМА БЛАГОДІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НЕОРЕЛІГІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ У М. ДНІПРО: СОЦІО-ФІЛОСОФСЬКИЙ АНАЛІЗ

Тетяна Талько

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

У статті розглядаються основні форми волонтерської діяльності неорелігійних організацій на теренах Дніпропетровщини. Засновуючись на соціо-філософському підході проведено аналіз чинників та принципів волонтерства як складової благодійництва харизматичних церков. Також у статті висвітлюються окремі аспекти благодійної і волонтерської діяльності місцевих організацій вайшнавів. Наголошується на тому, що держава мусить посилити контроль за діяльністю реабілітаційних центрів, які працюють під патронатом релігійних громад, також, місцева влада мусить сприяти докладному вивченню волонтерської діяльності неорелігійних громад з метою запобігання зловживанням і задля надання адекватної допомоги благодійникам у межах законодавства України.

Ключові слова: волонтерство, благодійність, неорелігійна громада, харизматична церква, неопротестантські громади, вайшнавизм, кришнаїти.

Талько Тетяна. Волонтерство как форма благотворительной деятельности неорелигиозных организаций в г. Днипро: социо-философский анализ.

В статье рассматриваются основные формы волонтерской деятельности неорелигиозных организаций Днепропетровщины. Основываясь на социо-философском подходе проведения анализа факторов и принципов волонтерства как составляющей благотворительности харизматических церквей. Рассматриваются отдельные аспекты благотворительной и волонтерской деятельности городских организаций вайшнавов. Акцентируется внимание на том, что государство должно усилить контроль за деятельностью реабилитационных центров, которые функционируют под патронатом религиозных общин. Местная власть должна способствовать активному изучению волонтерской деятельности неорелигиозных общин для предотвращения злоупотреблений и предоставления адекватной помощи благотворителям в рамках законодательства Украины.

Ключевые слова: волонтерство, благотворительность, неорелигиозная община, харизматическая церковь, неопротестантские общины, громади, вайшнавизм, кришнаиты.

Tal'ko Tetiana. Volunteering as a form of charitable activity of new religious organizations in the Dnipro city: socio-philosophical analysis.

The article deals with the main forms of neo-religious volunteerism at the territory of the Dnipro region. The main factors and volunteering principles are conducted with the help of the socio-philosophical approach based on the components of charismatic churches and their charity. Among the neo-religious formations, the most popular communities are with the greatest amount of believers sure that they are favored with divine charisma or are able to acquire gospel Gifts of the Holy Ghost through ritual practices and integrity. A significant number of neo-religious movements suggests that the need of a modern man in an emotional connection with a numinous increases. Regarding the appearance causes of neo-religious organizations and the surge in the 70-90s of the last century, the main reasons are that a modern person's life and religious activities become unimportant, rather it becomes an addition to the main types of activity. The mixture of sacred and commercial activities of both neo-religious formations and specific preachers is conditioned by the domination of economic values in the public life, as well as by the legal regulation of the activities of religious communities by the state.

Charitable activity is at the root of volunteering, it has always been acceptable for religious organizations. Researchers mainly focus on the certainty of the essence and fundamental principles of religious charity. Volunteers' activity is considered as a form of charitable activity which specificity as the basis for volunteering in neo-religious organizations has not been studied yet. Its negative moments have not been studied yet too. Main emphasis is made on the non-state activity which is held without proper sanitary, medical and legal supervision including methods of psychological and physical pressure on dependent people. The work of the centers is not provided by long-term contracts, that is, pure rehabilitation practice is carried out mainly through the manipulative-psychological methods or "on a whim", apparently, main hope for such organizations is based on belief in God and His help.

Also, it should be noted that there is a volunteer movement called the Golden Age, where older people can hear the word of God, pray for them here, listen to them, say a gentle word to them, and give a package of products. Vaishnav community is another neo-religious phenomenon throughout Ukrainian territory. The charitable and volunteer activities of the Vaishnav organizations in the Dnipro region are being implemented through a series of humanitarian programs. Consideration of the voluntary activity specifics in non-religious organizations (on the example of individual communities of the Dnipro region) leads to the conclusion that volunteering as a form of charitable activity occupies a significant place in the life of these communities.

Volunteers' activity of neo-religious organizations generally takes place within the framework of the Law of Ukraine on volunteer activity, while this activity requires further deep research, supervision by the state authorities according to the methods of assistance for the drug and alcohol addicts in order to prevent the violation of human rights.

Key words: volunteering, charity, new religious community, a charismatic church, neo-protestant community, Vaishnavism, Hare Krishnas.

Актуалізація питання про характер та особливості волонтерської діяльності неорелігійних організацій обумовлена тим фактом,

що сучасний культурний світ знає безліч нових релігійних рухів, які є мало дослідженими, а, відтак, навіть не мають певного усталеного

визначення і називаються по-різному, як то: «нові культури», «неорелігійні вчення», «нетрадиційні релігії», «деструктивні тоталітарні секти», «релігії Нью Ейдж» тощо. Як зазначають дослідники, серед неорелігійних утворень особливою популярністю нині користуються громади, в яких переважна більшість вірян впевнені, що вони наділені божественною харизмою, або здатні за допомогою ритуальних практик і добродетелі набути євангельські Дари Святого Духа [5]. Суттєве збільшення кількості неорелігійних рухів свідчить про те, що потреба сучасної людини у емоційному зв'язку з нумінозним зростає.

Щодо причин появи неорелігійних організацій і сплеску у 70–90-х роках минулого століття неорелігійного руху наукова гуманітаристика має цілком визначену думку. Серед основних причин науковці зазвичай вказують на те, що в житті сучасної людини релігійна діяльність перестала носити надзвичайний характер, швидше вона стала доповненням до основних видів діяльності. Це змушує керівників релігійних організацій вдаватися до більш гнучких форм заохочення віруючих до участі у житті релігійних громад. До того ж, розвиток соціальної психології уможливив появу «релігійного маркетингу», тобто використання маніпулятивних методів з метою підвищення ефективності прозелітистської діяльності релігійних діячів. Змішування сакрального і комерційного в діяльності як неорелігійних утворень, так і конкретних проповідників обумовлюється домінуванням у суспільному житті економічних цінностей, а також правовим регулюванням діяльності релігійних громад з боку держави.

Варто зазначити, що волонтерська діяльність неорелігійних утворень на сьогоднішній день є мало дослідженою, в усякому разі спеціальні академічні аналітики цього феномену відсутні.

Є очевидним, що в основі волонтерської діяльності неорелігійних спільнот лежить благодійна діяльність, яка завжди була притаманна релігійним організаціям. Дослідники в основному зосереджують свою увагу на визначенні сутності і засадових принципах релігійного благодійництва. Зокрема, І.В. Шарипова визначає благодійну діяльність як добровільну, безкорисливу (безоплатна або на пільгових умовах) роботу релігійних організацій, що «включає в себе безкорисливу передачу громадянам або юридичним особам майна, грошових коштів, безкорисливе виконання робіт та надання послуг або іншої підтримки» [6, с. 7]. Відтак, волонтерська діяльність є формою благодійної діяльності (у відповідності до Закону України), але, як вже зазначено вище, специфіка цієї діяльності як основа волонтерства у неорелігійних організаціях на

сьогоднішній день не досліджувалася. Не досліджені і її негативні моменти.

Актуалізація саме цього аспекту пов'язана з подіями кінця березня минулого 2017 року, коли сумно відомим став реабілітаційний центр під назвою «Косачівка», який здійснював свою діяльність під патронатом Української православної церкви. Центр функціонував у Чернігівській області, називався релігійною громадою УПЦ Чернігівської єпархії на честь ікони Божої Матері «Семістрільна». Як зазначалося у ЗМІ, у цьому закладі незаконно утримували близько 200 нарко- та алко- залежних людей, піддаючи їх різним формам морального та фізичного приниження. Ті, хто запроваджував і здійснював «релігійну реабілітацію» широко застосовували різні форми фізичного насильства [3]. Про невідповідні методи досягнення позитивної мети суспільство дізналося у зв'язку з кримінальною справою, яка була порушена стосовно засновників і працівників реабілітаційного центру, що працював під патронатом УПЦ, тобто церкви, яка традиційно наполягає на своїй провідній ролі у справі милосердя і морального виховання спільноти. Але, якщо таке «милосердя» виявляють послідовники традиційної релігійності, то що ми можемо очікувати від «квазірелігійних» (як визначають їх апологети православ'я) новоутворень? У суспільстві поширюються погані чутки про окремі реабілітаційні центри, що функціонують під егідою міжнародної релігійної благодійної організації «Милосердя». Як зазначив у виступі на «Громадському радіо» керівник Департаменту з питань реалізації національного превентивного механізму попередження катування і жорстокого поводження Олександр Гатіатулін, один із філіалів організації «Милосердя» у Бердичеві при відсутності державного контролю, не має належного санітарного, медичного та правового нагляду за його функціонуванням, тут часто застосовують методи психологічного та фізичного тиску на залежних людей, не надаючи їм дійсну допомогу і використовуючи їх у якості дешевої робочої сили.

Самі представники організації «Милосердя» визнають, що кількість людей, які позбавились від алко- та нарко- залежності за весь час функціонування реабілітаційних центрів не перевищує 29%. До того ж проблема повернення до залежного стану через певну кількість років, чи в результаті потрапляння особи у стресову ситуацію, центрами не вирішується. Робота центрів не забезпечується довгостроковими програмами, тобто, суто реабілітаційна практика здійснюється переважно через маніпулятивно-психологічні методики, або ж «по-наїттю», основне сподівання

співробітники подібних закладів, очевидно, покладають на Бога і його допомогу.

Все вищезазначене, а також підписання президентом України 18 листопада 2016 р. закону щодо унормування оподаткування благодійної допомоги, яку надають релігійні організації свідчить, що нині є нагальною потреба у висвітленні і з'ясуванні особливостей волонтерської діяльності членів різних неорелігійних організацій. Видається слушним перш за все дослідити особливості волонтерської діяльності регіональних неорелігійних громад.

Як зазначається у інформаційному звіті міськради м. Дніпро про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-церковних відносин у регіоні, протестантські релігійні організації, насамперед харизматичного типу, є другими за кількісними показниками у динаміці зростання, після православних конфесій. Протягом останніх років вони продовжують зміцнювати свої позиції у духовному житті області шляхом поширення впливу серед населення, особливо молоді, за рахунок пропаганди здорового, активного способу життя, попередження антисоціальних явищ у суспільстві, а також проведення масових духовно-просвітницьких заходів та пропагування цікавих форм проведення дозвілля і відпочинку [2]. Можна прогнозувати, що і в наступні роки тенденція до збільшення харизматичних релігійних організацій збережеться.

Стосовно розвитку харизматичного руху на Заході слід зазначити, що виникнувши у 1960 р., він поширюється переважно серед протестантських общин, але подекуди зустрічається і серед католиків, а також православних. Рух засновується на проявленні дарів Святого Духа: дарі зіцлення, пророцтва, розрізнення духів, чудотворення, розуміння і мовлення на різних мовах. Багато в чому богослужбова практика харизматів пересікається із п'ятдесятництвом, але є й деякі відмінності. Авторитет Апостольського і Нікео-Царгородського символів віри, проголошення єдності християнської церкви і спадковості апостольського служіння – це основні принципи, на яких засновується діяльність харизматичних церков.

Велике значення в харизматичному русі має зіцлення хворих. Відповідно до висловлювань лідерів харизматичних громад, цю доктрину можна сформулювати таким чином: «Христос на хресті узяв на себе наші гріхи і хвороби, отже, ми можемо отримати зіцлення від будь-яких хвороб, маємо право з вірою вимагати тілесного здоров'я. Бог ніколи не посилає нам хворобу. Всі хвороби від диявола, вони є наслідком особистого гріха». У громадах практикують наступні методи зіцлення: через «накладання рук» (передання «сили Духа»), візуалізацію, силою вимовлених слів,

використанням таїнств, молитвою. Лідери практикують також «спокій у Дусі» («падіння під силою»). Коли йдеться про сутність практики зіцлення у харизматів, не можна не погодитись з думкою, що це є «психотерапевтичні методи, які застосовують пастори, не маючи при цьому ні потрібної освіти, ні дозволу займатись приватною медичною практикою» [1].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день число послідовників цього руху у світі нараховує приблизно 400 млн. вірян. До харизматичних громад поза межами України відносять: «Рух віри» (лідери: Кенет Хейгін, Кеннет і Глорія Коупленд, Джеррі Савелл, Джессі Дуплантіс, Креффо Доллар, Кейт Батлер); католицький харизматичний рух; харизматичну церкву Південної Кореї (Церква Повного Євангелія Йоїдо; рух Оновлення («торонтівське» благословіння).

В Україні розвиток харизматичного руху почався з 90-х років минулого століття. Особливістю вітчизняної ситуації є те, що на наших теренах існують харизматичні церкви, які виділились у окрему конфесію. Нині основними харизматичними об'єднаннями в Україні є: Духовне управління Церков євангельських християн; Українська Християнська Євангельська Церква; Духовний центр «Нове покоління» християнських Церков України; Об'єднання незалежних харизматичних християнських церков України (Повного Євангелія); Об'єднана Християнська Євангельська Церква Живого Бога; Об'єднання Євангельських Церков України. На сьогоднішній день на теренах Дніпропетровщини діють такі харизматичні громади: 1. «Альфа і Омега» – християнська молодіжна спілка; організовує у місті благодійні обіди, святкові програми з подарунками і концерти на Різдво і Пасху для дітей-сиріт, дітей-інвалідів, а також дітей із малозабезпечених сімей; 2. «Благодать»; 3. «Велике доручення»; 4. «Віфезда»; 5. Євангельська вільна церква України; 6. «Євреї за Ісуса» – місія; 7. «Нове покоління»; 8. «Вогонь пробудження»; 9. «Відкрите небо»; 10. «Отчий дім»; 11. «Пробудження»; 12. «Свобода»; 13. «Сіон» – філіал «Нового покоління»; 14. «Слово життя»; 15. «Точка опори»; 16. «Царство Бога»; 17. «Церков Ісуса Христа»; 18. «Еммануїл».

Підкреслю, що для харизматичних церков характерна активна благодійна діяльність. Це і робота з наркоманами і алкоголіками, зокрема, через заснування реабілітаційних центрів, і проповідь серед представників певних національних груп, зокрема циган, а також допомога нужденним. 33 періодичних видання висвітлює благодійну волонтерську діяльність членів харизматичних церков.

Серед місцевих харизматичних громад виділяється своєю активною благодійністю церква

«Нове покоління», яка була заснована у нашому місті у жовтні 1995 р. На сьогоднішній день її богослужіння відвідують більше 800 вірян і близько 80 дітей засвоюють ази віри у недільній школі. У церкві діють наступні служіння: група порядку, служіння милосердя, два музикальних склади групи славлення, недільна школа, біблійна школа, біблійний коледж, відео студія, служіння по в'язницях, молитовне служіння, профілактична робота у школах, молодіжне служіння. У 2008 р. на базі церкви було відкрито реабілітаційно-відновлювальний центр «Свобода». «Нове покоління» співпрацює з іншими церквами міста, приймає участь у міських молитвах. У 2009 році церква була одним із організаторів приїзду відомого євангеліста Бенні Хінна.

У газеті «Хороші новини» за 2015 р. зазначалося, що єпископ Дніпропетровського регіону УХЦ «Нове покоління» Андрій Коваленко з першого дня свого служіння надихав своїх прихожан до активної участі у житті міста, виявляючи піклування про нужденних. «Як відомо, – зазначав А. Коваленко, – церква існує для того, щоб розповідати людям про Ісуса Христа, про християнські принципи, допомагає їм змінюватися і вирішувати проблеми. І завдяки тому, що церква не зациклена сама на собі і служить людям, ми можемо робити багато корисного для нашого міста. У нашій церкві є багато напрямів і сфер, де прихожани церкви можуть себе реалізувати і допомогти ще комусь у вирішенні важких ситуацій (пер. мій)» [7, с. 2].

Церква «Нове покоління» співпрацює з міжнародною благодійною організацією «Милосердя». У журналі громадського союзу «Милосердя» під такою ж назвою є вражаючі розповіді про благодійність по відношенню до безхатченків. Зазначається, що ось уже два роки волонтери по суботах у Марганці годують від 25 до 70-ти людей. На запитання, чому вони це роблять, благодійники відповідали: «Подобається нам», «Так велить серце», «Таке покликання», «Ми просто допомагаємо людям вижити» [4, с. 77]. Принагідно наголошу, що волонтери церкви «Нове покоління» щонеділі у м. Дніпро годують безхатченків, допомагають їм відновити документи, сприяють у працевлаштуванні, вирішують проблеми з житлом.

Слід також відзначити волонтерське служіння під назвою «Золотий вік». Учасники цього зібрання розповідають, що на зустрічах клубу «Золотий вік» люди старшого віку, пенсіонери можуть почути слово Боже, за них тут помоляться, вислухають, скажуть їм лагідне слово, а також подарують пакет з продуктами, купленими на добровільні внески членів релігійної громади. Олена Пліска, керівниця клубу, яка багато часу присвячує турботі про пенсіонерів, зазначає, що є певні труднощі у

спілкуванні з людьми похилого віку: вони мають свій життєвий досвід, своє уявлення про все, але Бог дає їй «бажання у серце проявляти про них піклування» [7, с. 2]. Вона бачить суттєві зміни на краще після зустрічей у клубному товаристві. «Люди змінюються, – підкреслює керівниця служіння, – їх ситуації вирішуються. відступає самотність, депресія, з'являється надія, з'являється віра (пер. мій)» [7, с. 2].

Волонтери церкви «Нове покоління» відвідують поранених бійців АТО у госпіталах та лікарнях Дніпра. Підтримують українських захисників молитвою, добрими словами: «Ми в першу чергу дякуємо бійцям за те, що маємо мирне небо над головою. А потім розповідаємо, як їх любить Ісус. ... спілкуємося з пораненими, надихаємо їх не падати духом і вірити у швидке одужання (пер. мій)», – розповідає керівниця молитовної групи Вікторія Коваленко [7, с. 2].

За роки існування церкви більш ніж 200 людей позбавились від наркотичної і алкогольної залежності, багато людей зцілилися від різних хвороб, воз'єдналися сім'ї, було укладено більше 50 шлюбів серед прихожан церкви. На протязі останніх 3-х років у церкві проходять служіння емоційного зцілення «Примирення», функціонує лінія довіри по наданню психологічної і духовної допомоги.

Піклування про дозвілля дітей та підлітків сприяло відкриттю у м. Тернівці при недільній школі гуртка під назвою «Hand made – все своїми руками». Діти власноруч навчилися робити різні іграшки, які продаються на ярмарках, а кошти з продажу спрямовують на благодійні цілі. Центр соціальної адаптації дітей з вадами розвитку отримує іграшки та ігри для підопічних. У червні 2016 року у м. Тернівці відбувся сімейний фестиваль «Серцю дорого і свято», «Youth fest – будь здоровим!», конкурс краси і таланту «Сяй, дівчинка». Щорічно громада проводить благодійні акції «Допомагай дітям!» Малозабезпечені сім'ї і діти щомісяця отримують продуктові набори. Стало традицією проведення волонтерами у різних мікрорайонах міста заходу по благоустрою під назвою «Свято двору».

Нині при релігійній громаді діє соціальний заклад охорони здоров'я – реабілітаційний центр «Надія» для лікування хворих на алкогольну, нікотинову та наркотичну залежність. Духовне одужання вже отримали близько 200 чоловік, частина з яких періодично повертається у центр для надання допомоги у терапії іншим хворим. Також для молоді постійно проводяться семінари, демонструються відеоматеріали з метою попередження розповсюдження наркозалежності, ВІЛ-інфекції, та інших соціально небезпечних хвороб [2].

Особливого значення набула діяльність неорелігійних організацій у вирішенні питань, пов'язаних із соціальним забезпеченням тимчасово переміщених осіб, яким громада допомагає із працевлаштуванням.

Ще одним яскравим неорелігійним феноменом на українських теренах є громади вайшнавів. Вітчизняні науковці підкреслюють, що Міжнародне співтовариство свідомості Крішні, засноване бенгальським монахом Бхактиведантою Свами Прабхупадою у 1966 році у Нью-Йорку, одна з найбільш інтелектуально освічених неорелігійних спільнот, яка активно залучає до своїх лав молодь з вищою освітою. В Україні, починаючи з 2012 року і надалі кожного року у серпні проходить Міжнародна релігієзнавча школа по вивченню вайшнавизму, яка має назву «Вайшнавська традиція крізь віки». У Дніпрі діє навчально-освітній центр «Веданта», вайшнавський освітній центр «Новий Маяпур», теологічна академія свідомості Крішні.

Благодійна і волонтерська діяльність організацій вайшнавів на теренах Дніпропетровщини пов'язана з тим, що крішнаїти, активно пропагуючи вайшнавське віровчення, здійснюють ряд гуманітарних програм. У рамках гуманітарної місії «Їжа життя» крішнаїти безкоштовно надають вегетаріанське харчування нужденним: малозабезпеченим, інвалідам і хворим. За соціологічними даними минулих років у межах цієї місії щотижня в Україні роздавалося до 4 тис. гарячих обідів. В українських в'язницях крішнаїти

Список використаних джерел

1. Віровчення та культова практика харизматів. – Режим доступу: www.apologet.kiev.ua. – Назва з екрану.
2. Інформаційний звіт про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації, державно-церковних відносин у Дніпропетровській області у 2016 році. – Режим доступу: adm.dp.gov.ua. – Назва з екрану.
3. Історія бранця «реабілітаційного центру» у Чернігівській області. – 31 березня 2017 – Режим доступу: ua.112.ua. – Назва з екрану.
4. Милосердие – журнал общественного союза «Милосердие». – Режим доступу: www.osm.org.ua. – Назва з екрану.
5. Соціальні тенденції у сучасному релігійному житті. – Режим доступу: um.com.ua/5/5-2/5-29302.html. – Назва з екрану.
6. Шарьпова И.В. Внекультовая деятельность новых религиозных движений: социально-философский анализ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філос. наук: спец. 09.00.13 / И.В. Шарьпова. – М., 2005. – 28 с.
7. Церковь существует для того, чтобы помогать людям // Хорошие новости. – Д., 2015. – № 30. – С. 2.
8. Цуканова В. Специфіка благодійної діяльності новітніх релігійних рухів / В. Цуканова. – Режим доступу: naub.oa.edu.ua. – Назва з екрану.

запровадили програму милосердя «Дайте людям шанс!», в межах якої проповідують серед ув'язнених своє віровчення і допомагають їм повернутися до нормального суспільного життя. На волонтерській основі члени громади пропагують вегетаріанство, підтримують програми, спрямовані на відродження інституту сім'ї, створюють і підтримують діяльність сільських еко-спільнот, які сприяють відновленню здорового природного середовища.

Розгляд специфіки волонтерської діяльності неорелігійних організацій на прикладі окремих громад Дніпропетровщини спонукає до висновку, що волонтерство як форма благодійної діяльності займає значне місце у житті цих громад. Слушною є заувага науковців, що «пріоритетне місце в діяльності будь-яких релігійних організацій завжди займали благодійність та соціальне служіння. Релігійним організаціям притаманне особливе розуміння та обґрунтування благодійності, яке реалізується через любов до ближнього як здійснення божественних заповідей, служіння бідним як служіння Богу» [8].

Наведений матеріал спонукає до висновку, що волонтерська діяльність неорелігійних організацій загалом відбувається у рамках закону України про волонтерську діяльність, одночасно ця діяльність потребує подальшого поглибленого дослідження, нагляду з боку державних органів за методами здійснення допомоги нарко- та алко- залежним з метою запобігання порушенням прав людини.

References

1. Віровчення та культова практика харизматів. – Режим доступу: www.apologet.kiev.ua. – Назва з екрану.
2. Інформаційний звіт про стан та тенденції розвитку релігійної ситуації, державно-церковних відносин у Дніпропетровській області у 2016 році. – Режим доступу: adm.dp.gov.ua. – Назва з екрану.
3. Історія бранця «реабілітаційного центру» у Чернігівській області. – 31 березня 2017 – Режим доступу: ua.112.ua. – Назва з екрану.
4. Miloserdie – журнал общественного союза «Милосердие». – Режим доступу: www.osm.org.ua. – Назва з екрану.
5. Social'nì tendenciï u sučasnomu religijnomu žitì. – Режим доступу: um.com.ua/5/5-2/5-29302.html. – Назва з екрану.
6. Šarypova I.V. Vnekul'tovaâ deâtel'nost' novyh religioznych dviženij: social'no-filosofskij analiz: avtoref. dis. na zdobuttâ nauk. stupenâ kand. filoz. nauk: spec. 09.00.13 / I.V. Šarypova. – М., 2005. – 28 s.
7. Cerkov' sušestvuet dlâ togo, čtoby pomogat' lûdâm // Horošie novosti. – Д., 2015. – # 30. – С. 2.
8. Cukanova V. Specifika blagodijnõj diâl'nostì novìtnìh religijnih ruhiv / V. Cukanova. – Режим доступу: naub.oa.edu.ua. – Назва з екрану.

Відомості про автора:

Талько Тетяна Миколаївна
talkotm@ukr.net

Дніпровський національний університет
ім. Олесь Гончара.
просп. Гагаріна, 72, м. Дніпро,
Дніпропетровська обл., 49000, Україна

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/vers.v0i10.2411>

*Надійшла до редакції: 10.10.2017 р.
Прийнята до друку: 05.11.2017 р.*

Рецензент:

доктор філософських наук,
професор Власова Т. І.

Information about the author:

Tal'ko Tetiana Mykolaiivna
talkotm@ukr.net

Oleg Honchar Dniprovsk
National University
72 Gagarina Avenue, Dnipro, Dnipropetrovsk region,
49000, Ukraine

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/vers.v0i10.2411>

*Received at the editors' office: 10.10.2017.
Accepted for publishing: 05.11.2017.*

Reviewer:

Doctor of Philosophical Sciences,
Professor Vlasova T. I.